

Til venstre: Hare tegnet af Leif Ragn Jensen i Niels R. Nørgaard: Morten og Mikkel, 1980. Overfor: Unge harer i kornmark. Træsnit af O.A. Hermansen i Ude og Hjemme 9-6-1878.

Hare, *Lepus europaeus*

Den europæiske hare eller gråharen bliver ca. 60 cm lang, er mørk gulbrun med hvid underside, har lange ører og en kort hale. Alm. i hele landet. – Danmarks Dyreverden 9, 133ff.

Hare fællesgermansk, gammeldansk haræ, oldnordisk heri, oldeng. hara; hørende til indoeuropæisk kas 'grå' jf. oldnord. hass, angelsaksisk hasu og latin canus 'grå', oprindelig et tabu- eller noanavn »den grå« (1).

Som persontilnavn siden 1200-t, Hareunge 1200-t, en af Knud den Stores sønner blev kaldt Harefod (Harefota), vel med betydningen 'kujon' (2).

Indgår i mange stednavne: Harte 'rydning med harer' 1231ff Vejle a., Herringe 'sted med harer' 1348ff Svendborg a., Haregård 1488-1501 Galten s., Haremose 1500ff n.f. Vejle, Hårbølle 1513ff (1513-33 Harrebølla) VMøn, Hareeng 1642ff Galten s., Harknag 'lille høj med harer' 1652ff Tønder a., Hardak 1660-1772 og Harhøj 1660ff Galten s., Harpot 1664ff Nees s. (pot 'vandpyt'); Sønderjylland: Harekrog 1683ff Brede s., Hare-skov 1704-78 Toftlund s., Harehoved 1704-1802 Nr. Løgum s., Harekær 1775-84 Hovslund s. og

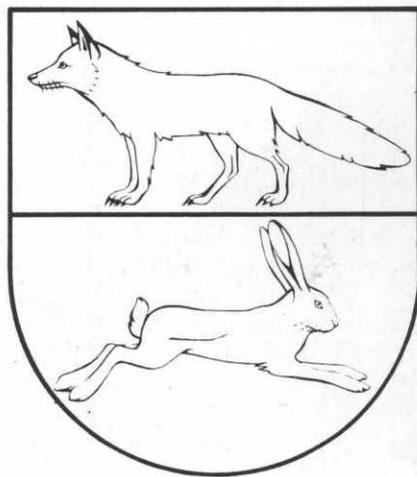
1791ff Fredsted s.; måske i Haregab 1660ff Esbønderup s. NSjælland, gab = åbning gennem hvilken harer havde deres træk (3).

Gråpus o. 1700 (4), grå Mogens o. 1700 (5), klithare og piuse Skagen 1787 (6), pus 1721ff (7), Morten 1721ff, alm. (8), gråhare (8a), i børne- og jagtsprog: mus (egl. kat) Sønderjylland, SJylland o. 1880 (9), mis, haremis, kis, kat, gråben, pjalt, skrædder (jf. talemåden s. 58), lampe (10); langøre Mors (11), Morten skrædder Åsum og Morten kålstok, Morten kåltv Dalby Fyn (7); hannen: rambler 1801ff fra tysk rammeln 'parre sig', hunnen: sætter 1801ff fra tysk setzer 'sætter [kuld]' (12), ungen: harekilling; i jagtsproget kaldes harens ører løfler, øjne lys, skuldre blade, ben løb, hale blomme, blomst og hår uld; fed og lækker hare med kort og bred ryg: frokosthare, en lang, gammel og sej: præstehare (o. 1895; 13). Færøerne: hara; Grønland: ukalek.

I adelige segl 1300-t ff, tre harer i våbnet for den sjællandske uradelsslægt Hase 1300-1400-t (14); i Musse herreds segl og våben kendt fra 1584 og i Hassing herredsvåben 1648ff jf. det ældre navn Haseng (15), 1980 overført til Sydthy kommunes våben.

Repræsenteret på kalkmalerier: Østofte kirke o. 1400, Fanefjord o. 1480 og Gjerrild o. 1500; i skabelsessceneri i Birkerød kirke 1350-1400: hare

Sydthy kommunevåben med ræv og hare.

Apporterende jagthund med hare i munden. Maleri af A. Mackeprang.

med killing i munden; Tingsted kirke o. 1480: hund jager hare og hjört symboliserende livets tomme jag; Povls kirke Bornholm o. 1560: hare og svin hengiver sig til spil og druk (16).

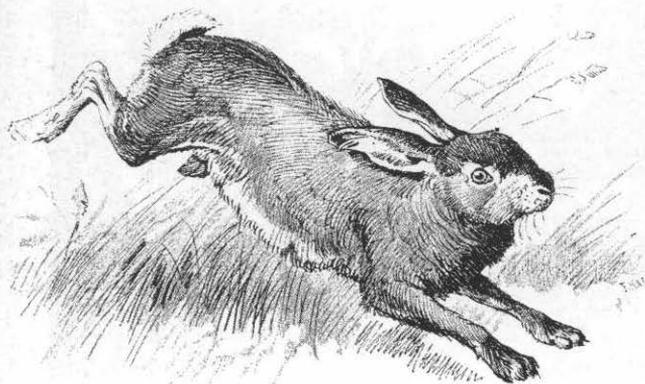
LITTERATUR: (1) 626 147; (2) 363 2.1,412f; (3) 156 2,44; 4 32,660; 5 417,445; 6 132; 8 4; 16 259;

17 70; 18.1 80,89,95; 427 1,58 og 3,55,59; (4) 434 2,84; (5) 76c 298; (6) 651 127,378; (7) 659 17,153; 388; (8) 659 14,391; 903 4,151,213; 212c 1,555; 76c 298; (8a) 928 119; (9) 212c 1,555; 2,630; 663 2.2,190 og 2.3,16; (10) 212c 1,555; 149 3,232; 76c 298; 659 19,1002; (11) 804 1,99; (12) 659 17,373 og 23,191; (13) 149 3,232; (14) 849b 10; 678 11, 13; 2 53 jf. 331; (15) 849 43,52; (16) 767 72,216, 229,234,239,310.

ADFÆRD

Der blev sagt, at haren kan se både frem og tilbage (1), at den har syv lag skind (Sønderjylland); 2) og det ene år er rambler (han), det næste år sætter (hun) o.s.v. (3), den får tre kuld unger i løbet af vinteren (Falster o. 1850; 4).

Når harekillingen er otte dage gammel spytter moderen den tre gange mellem øjnene og siger: forsørg dig nu selv med mad og bo, lad mig i ro!

Vignet i Ingvor Bondesen: Æventyrets Dyreverden, 1887.

(Køgegnen o. 1870; 5); om vinteren siger haren: til sommer skal jeg have bygget mig et hus – men om sommeren: hvad skal en hare med hus nu der er læ under hver en busk? (NVSjælland; 6).

Haren »laver mand« når den sætter sig på bagbenene og spejder i terrænet.

Harerne gør om vinteren skade ved at gnave bark af frugttræer og æde kål (Bornholm 1804; 7); de kunne være slemme ved afgrøderne, særlig på Amager, hvor de var fredede til de kgl. jagter, det gik navnlig ud over grønsagerne på øen (8).

LITTERATUR: (1) 464 9,1888,19; (2) 663 2.2, 170; (3) 534b 67f; (4) 281c 158; (5) 436c 59; (6) 279 238; (7) 801 53; (8) 787 197.

FOREKOMST OG JAGT

Iflg. kong Valdemars Jordebog 1231 levede der harer navnlig på Limfjords- og Vesterhavsoerne, men ikke på øerne i Lillebælt, s. f. Fyn og Sjælland; med én undtagelse nævnes de kun på øer med bebyggelse (»hus«) (1).

1520 ytrer Christian II ønske om at erhverve Egholm i Limfjorden for at udsætte harer på øen (2). Ved kgl. reces 1537 bliver harejagten forbeholdt adelen, og andre som nedlægger harer idømmes hårde straffe. Bestanden var ikke stor og den varierede meget såvel geografisk som tidsmæssigt. Lensmanden på Dronninglund (Vendsyssel) fik 1604 kun 24 harer i en 19 dages jagt, og 21 dagsjagter i 1608 gav 35 harer. 1656 omtales de mange

Krybskytter stilles foran en birkedommer med den skudte hare som bevis. Litografi efter maleri af Peter Raadsig, 1857. Kobberstiksamlingen.

